РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д.ю.н. Йонко Кунчев на дисертационен труд на тема „Превенция и противодействие на корупцията в държавната администрация”, подготвен от Асхат Ибрагимович Газаев – докторант на самостоятелна подготовка от Република Казахстан

Темата на дисертацията представлява безспорен научен и практически интерес не само за Република Казахстан, но и редица други страни, включително и за Република България. Дисертацията е структурирана във: въведение, три глави, заключение и списък на използваната литература. Предметът на дисертационното изследване е по-широк от темата на дисертацията, защото освен криминологичната характеристика на корупционните престъпления в Р Казахстан е изследваното противодействието срещу това негативно социално явление. И това е съвършено логично, защото в противен случай изследването на корупцията (само по себе си, без противодействието срещу нея) би било лишено до голяма степен от практически смисъл.

Изследването е фокусирано върху усъвършенстването на превантивната дейност срещу корупцията в държавната служба на Р Казахстан. Проведено е върху широка емпирична и теоретична основа. Използвани са статистически данни от Генералната прокуратура и МВР на Казахстан, както и от изследването на 102 наказателни дела за корупция. Теоретичният аспект на дисертацията се основава на множество трудове в областта теорията за държавата и правото, наказателното право, наказателно процесуалното право, пенетенциарното право и криминологията, които коректно са цитирани.

Основните резултати от дисертационното изследване се свеждат до следното:

1. В ретроспективен аспект е разгледано законодателството и основаната на него практика за противодействие на корупцията в Р Казахстан. Върху тази основа е изследвано съвременно състояние на противодействието на корупцията в Р Казахстан като едновременно с това

е направен паралел с теорията, законодателството и организацията за противодействието на това негативно социално явление в други страни.

2. Представена е криминологична характеристика на корупцията в Р Казахстан. Тя е представена както на общодържавно ниво, така и в отделни сектори на държавата. Изследвани са различните форми на проявление на корупцията в държавата. Разгледани са различните видове корупция – административна, която се осъществява от държавните служители на по-ниско ниво и елитарна корупция, която се извършва от служители на по-високи държавни постове. Низовата и елитарната корупция според докторанта са свързани с „вертикална" корупция, която се определя от йерархията на отделните държавни структури. Въз основа на емпиричните данни е направен е и типологичен профил на корумпираният държавен служител. Според данните това е лице, което приема материалният разкош като необходимо условие за щастие, а оттук и основната цел в живота – придобиване на материални блага. За тези лица според докторанта е характерно недостатъчна самооценка и чувство за собствено достойнство.

3. Отделно място е отделено за криминогенните фактори, влияещи върху корупцията в Р Казахстан. Сред доминиращите са посочени политическите, социално-икономическите, несъвършенства в правната система на Р Казахстан, фактори, свързани с организацията на институциите, както и фактори от културно и етично естество. Към основните криминогенни фактори докторантът посочва: недостатъци при подбора на кадрите в държавните структури на Р Казахстан, отсъствието на контрол и отчет за тяхната дейност, бюрокрация, протекционизъм, неопределеност в правния статут на държавните служители, ниският доход на държавните служители, срастване на държавни служители с бизнес-елита, както и изостаналост на държавната политика за противодействие срещу корупцията. Значителна част от получените при изследването резултати са представени в графична форма – схеми, графики. Това безусловно е удачен подход за представянето на множеството данни, получени при провеждане на дисертационното изследване.

4. От наказателноправна гледна точка са разгледани съставите на престъпления, свързани с корупцията. Докторантът проследява измененията и допълненията на НК на Р Казахстан в тази област и предлага да бъде включен нов състав на престъпление, свързано с корупцията - за нецелево изразходване на бюджетни средства. Докторантът правилно приема, че нецелевото изразходване на

републиканските и местните бюджетни средства води до нарушаване нормалното функциониране на държавната власт и местното самоуправление и в същото време създава условия за извършване на престъпления.

5. Разгледани са правните и организационните основи на противодействие на корупцията в Р Казахстан. В дисертацията е представена антикорупционната стратегия на Р Казахстан. Значителна част от дисертационното изследване е посветено и международният опит за противодействие на корупцията. Посочени са антикорупционните стратегии в редица страни, включително и в България. Изтъкнато е, че най-ефективните мерки за противодействие на корупцията в държавните структури е оптимизация на тяхната организация и кадрова политика.

6. В теоретичен план изследването е фокусирано в изясняване същността на понятието „корупция”. Представени са становища на много учени от различни страни, включително и от България. Върху основата на концепциите за същността на корупцията, докторантът предлага свое определение.

7. Въз основа на проведеното емпирично и теоретично изследване в заключителната част на дисертацията е предложена система от правни и организационни мерки за повишаване ефективността на противодействието срещу корупцията в Р Казахстан. Направени са предложения за усъвършенстване на законодателството в тази област.

Към дисертацията могат да се направят някои принципни бележки и препоръки:

1. В дисертацията се посочва, че една от основните причини за корупцията в държавния сектор е ниската заплата на чиновниците. Тази позиция може да се приеме като научна хипотеза, която подлежи на доказване. Една от възможностите за нейното изследване е чрез паралелен анализ на нивото на заплащане на държавните служители в други страни и нивото на корупцията в тези страни. Резултатите от такова изследване, колкото и сложно да е, биха допринесли за разкриване по-дълбоката същност на корупцията. Приемем ли, че в ниските заплати на държавните чиновници се корени корупцията, тогава се обезсмислят всякакви криминологични изследвания по темата, защото нейното противодействие ще се определя предимно от финансовите възможности на държавата. Всъщност, както е посочено и в дисертацията, причините за корупцията са много по-дълбоки и комплексни.

2. Предложеното определение от докторанта за корупцията като „относително масово исторически изменчиво социално-правово негативно явление като система от извършените корупционни наказателни правонарушения, извършени в определен период от време в определен регион” не разкрива в достатъчна степен същността на корупцията, защото съдържа тавтология – корупцията е система от корупционни правонарушения. Определението не доразвива разгледаните концепции за същността на корупцията, а е дори крачка назад в сравнение с някои от цитираните в дисертацията. То не кореспондира и типовите корупционни ситуации, които са посочени в дисертацията.

3. Препоръчително би било подходът към стратегиите за противодействие на корупцията в Р Казахстан и другите страни да не е само описателен, но и аналитичен, т.е. да съдържа оценка на адекватността на мерките за противодействие на корупцията на реалната възможност за ефективността на тази дейност. От тази позиция би могло да се направи обобщение на най-ефективните според докторанта мерки за противодействие на корупцията.

4. С оглед повишаване научната и практическата значимост на изследването е препоръчително мерките за противодействие срещу корупцията да бъдат посочени с по-голяма степен на конкретност, а освен това да бъде обяснен и механизмът на тяхното приложение. Това безусловно е сложна задача, но всъщност е единственият начин по който науката може да допринесе за противодействието на корупцията.

Направените бележки не разколебават общата ми положителна оценка на дисертацията. Основният извод е, че докторантът е постигнал целта на своето изследване, решавайки формулираните във уводната част на дисертацията задачи. Показал много добра теоретична подготовка в областта на криминологията.

По темата на дисертацията се публикувани няколко статии от докторанта и учебно пособие. Докторантът активно е участвал в научни форуми, където е изнесъл и доклади по темата на дисертацията.

Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертацията и е изготвен в съответствие с възприетите у нас критерии.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертацията представлява завършено научно изследване относно корупцията и нейното противодействие. Основава се на богат теоретичен и емпиричен материал, както и на проучването на международния опит. Дисертацията представлява научен и практически интерес не само за правохранителните органи на Р Казахстан. Представеният международен опит, включително и опита на Р Казахстан за противодействие на корупцията представлява интерес и за българската криминологична наука и практика за противодействие на това негативно социално явление. Докторантът има задълбочени познания в областта на криминологията и е ерудиран, задълбочен изследовател. Дисертацията отговаря на чл. 6 от Закона за развитие на академичния състав. Това ми дава основание да считам, че Асхат Ибрахимович Газаев е достоен за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

Рецензент:

(проф. д.ю.н. Й.Кунчев)